

Szakmai beszámoló a BTM Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár 209106/00050 azonosítójú ÚJRAGONDOLVA – MÁCSAI ISTVÁN PÁLYÁJÁT BEMUTATÓ KIÁLLÍTÁS ÉS A KAPCSOLÓDÓ KATALÓGUS MEGVALÓSÍTÁSÁRA kapott 1.700.000 Ft NKA támogatásról.

Kurátor: B. Nagy Anikó

Szerkesztő: Merényi Ágnes

Szerzők: B. Nagy Anikó, K. Horváth Zsolt, Koczás Eszter, Révész Emese, Szerdahelyi Orsolya

Grafikai terv: Balogh Boglárka

Nyomda: EPC Nyomda

Műtárgyfotók és promóciós filmek: Gyuricza Máttyás

A kiállítást tervezte: Devich Botond

Kiállításszervezés: Lovas-Vincze Dóra

A Fővárosi Képtár katalógusai 170.

ISSN 1416-4922

ISBN 978-615-5341-87-8

A kiállításról

A BTM Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár 2022. december 8. – 2023. április 23. között rendezte meg *Elmozdul a fal. Mácsai István Kiscellben* című, nagysikerű kiállítását.

Kiállításunk címe részben a takarásból kimozdítani szánt életműre, részben a Templomtérben valóságosan is elinduló falakra utal. Az ütemjelre átmozduló installáció – Devich Botond munkája – a műveket és a dokumentumokat a találkozás, közelítés és távolodás változó ritmusában polifon alakzatokban rímelteti egymásra. A város és a modernitás témáit a tradicionális szerepstilizációkkal és az elvágódás motívumaival, a szakmai visszhangtalanságot a műkereskedelmi sikerekkel, változó együttesekben, többféle értelmezési szövedékben rendezzük össze. Az egybeálló, majd szétváló konfigurációkban az egykori kritika szembetalálkozik az azóta más fényben mutatkozó művekkel, az aktsorozatok és a modellek személyes kontúrjai festményeken, fotókon és filmekben vetülnek egymásra. A falmozgások dramatizálják az egymásra utaló szálakat és lehetőséget nyújtanak arra is, hogy többféle megközelítésben szóljunk a festői önkép krónikus hullámzásáról, amely nemcsak a naplók repetitív szálain, hanem rejtett önportrék sorozataiban is végigkíséri az életművet.

Tisztán kvalitásalapú, főművekre koncentráló, kanonizációs megközelítés helyett az életmű sokszálú bemutatására vállalkoztunk. Nem ítéltünk, hanem értelmeztünk, támpontokat adtunk – párhuzamos narratívákat, kontextusokat építettünk fel és láttattunk.

A katalógusról

Ennek szellemében a kiállítás megnyitóján már kész volt a kiállítás katalógusa is, mely öt tanulmányt tartalmazott. B. Nagy Anikó kurátori bevezetőjében (Takarásból kilépve, 4-45.) a Kádár korszak kontextusaiba helyezi Mácsai István művészetét, körbejárva motivációit, a kánon és a kritika problémaköreit, személyes küzdelmeit, kiemelve a női modellekhez fűződő viszonyát. Révész Emese tanulmánya (Realizmus(ok) Mácsai István festészetében, 46-101.) Mácsai realizmus-felfogásáról és ennek szellemében alkotott munkáiról ír. Szerdahelyi Orsolya esszéje („...festem a százharminc-harmadik szomorú kisasszonyt a Képcsarnoknak...”, 102-137.) Mácsai naplóbejegyzései nyomán elemzi a korszakot, a lehetőségeket és az akkor készült alkotásokat. Koczkás Eszter (Az idézetképek, 138-157.) Mácsai festészetének egy kiemelt korszakából elemez több festményt, azok előképeit. A katalógusba bekerült a *Kitekintés* című záró fejezet, melyben K. Horváth Zsolt (Tékozló aszkézis és sóvárgó hedonizmus, 158-229.) tanulmányát olvashatjuk az ötvenes, korai hatvanas évek morális dilemmáiról és művész szerep értelmezéséről továbbá Mácsai személyes választásairól. A kötet végére került egy *Válogatott festmények* szekció, melyben húsz műalkotás nagyobb méretű reprodukciója látható. Az ezt követő *Műtárgyjegyzék* pedig a kiállításon látható összes műalkotás kis méretű fotóját és adatait tartalmazza.

A katalógus tervezésénél szempont volt, hogy egy kézben jól fogható, kellemes méretű kötet készüljön. A tanulmányokat egy-egy, kétoldalas archív fotó választja el, a szövegek címlapjára pedig egy-egy Mácsai-rajz került, melyek később is megjelennek egyfajta tagoló elemként. A kötetben a kiállítás kreatívjaiban is használt Mácsai-kék dominál, mind a fotók, rajzok megjelenésében, mind pedig a lábjegyzetek elkülönítésében. A Mácsai naplóból válogatott rajzok és grafikai elemek a művész ironikus – játékos életszemléletét idézik meg.

A kötet nagy sikernek örvendett a múzeum látogatói körében. Az először nyomtatott háromszáz példány csaknem két hónap alatt teljesen elfogyott, ezért egy második kiadást is nyomtatnunk kellett 2023 februárjában, melyből ezúttal négyszáz példány készült.

A könyvhöz készített többféle könyvjelzővel külön örömet okoztunk a látogatóinknak.

A katalógus bekerült a Magyar Könyvtervezés 2022 „Album, katalógus” kategória shortlistjére is. Ötvenhét kötetből összesen huszonöt könyvet választott a zsűri, mely bekerülhetett a válogatott listára, így a Mácsai-kötet is látható volt a FUGA-ban megrendezett kiállításon.

A katalógusból tervezünk angol nyelvű változatot, ennek munkálatai folyamatban vannak – a kötet még ebben az évben kiadásra kerül.

A katalógus borítója

TARTALOMJEGYZÉK

Életrajzok	2
B. Nagy Anikó Takarásból kilépve	4
Révész Emese Realizmus(ok) Mácsai István festészetében	46
Szerdahelyi Orsolya „...festem a százharminc-harmadik szomorú kisasszonyt a Képcsarnoknak...”	102
Koczás Eszter Az idézetképek	138
K. Horváth Zsolt Tékozló askézis és sóvárgó hedonizmus	158
Válogatott festmények	230
Műtárgyjegyzék	240
Impresszum	250

TARTALOMJEGYZÉK

Életrajzok	2
B. Nagy Anikó Takarásból kilépve	4
Révész Emese Realizmus(ok) Mácsai István festészetében	46
Szerdahelyi Orsolya „...festem a százharminc-harmadik szomorú kisasszonyt a Képcsarnoknak...”	102
Koczás Eszter Az idézetképek	138
K. Horváth Zsolt Tékozló askézis és sóvárgó hedonizmus	158
Válogatott festmények	230
Műtárgyjegyzék	240
Impresszum	250

*Na, lánykék: mit lehet
idősebb a kempelőt? Képzés, mi?*

Realizmus(ok) Mácsai István festészetében

46

Mészáros László
1955-es munkája

Ritmuskésésben

„A realizmus, realista szó alkalmat ad a zűrzavarra, vagy legalábbis rendszerint zavaros érzelmeket tulajdonítanak neki.”¹ Louis Aragon 1955-ben tett megállapítása hasonlóan volt érhöz a főpéldéhez, amely elindítja a levezénit. Ez a gondolat rövid időn belül maga alá temette a marxizmus bevest realizmusfogalmát, alapjában renegetve meg a marxista esztétika addig utalóknak hitt pillanatát. Aragon Roger Garaudy *Portolán realizmus?* című köteté elé fogalmazta meg gondolatát, egy olyan esszé bevezetőjeként, amelynek gondolatmenete utat nyitott a pártos művészet és a modernizmus újragondolt szintézisé felé. A lavina valódi elindítója Garaudy volt, aki 1963-ban, Párizsban megjelent esszéjében, *Praxis, Saint-John Perse és Kafka műveit elemelve* nem kevesebbet állított, mint hogy

¹ Louis Aragon: *Élvezet Roger Garaudy Portolán realizmus?* című tanulmánykötetében. *Világkép*, 1967/1, 32-34, 32.

47

„...festem a százharminc- harmadik szomorú kisasszonyt a Képcsarnoknak...”

102

Kertész György
A százharminc-harmadik szomorú kisasszony /
Lady Kertész
1967

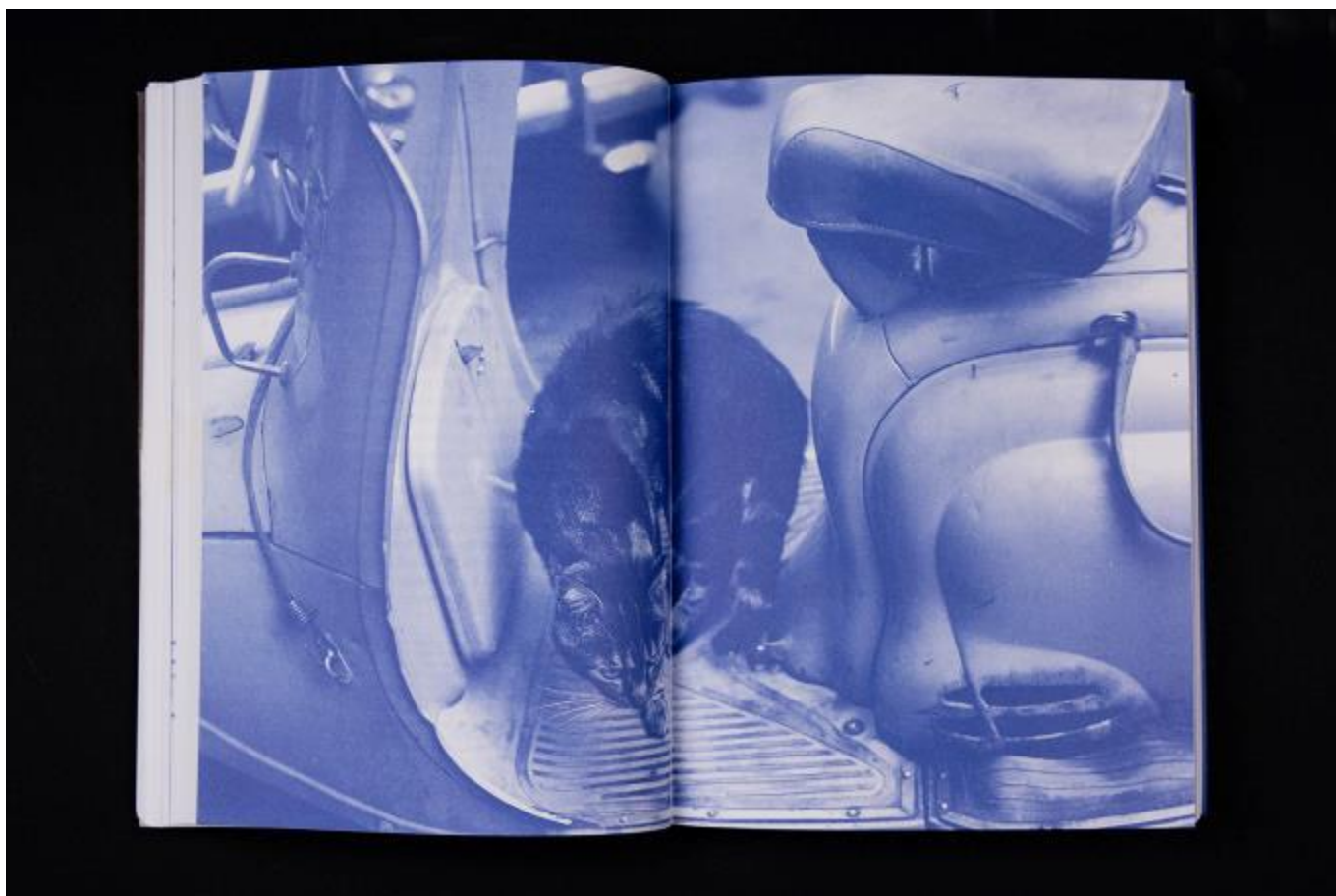
„A dolgok akkor volna értelme, ha megbízható forrásuk nyújtana a koról és történelmi forrás létezéséről – nem szubjektív, de olyan őszinte, hogy pszichológiai folyamatokért szolgálhatna. De egyik sem. Felületes, irodalmiasodó, fontos életképeket családi okokból elhalgat, filozófiai gemma nincs, vizuálisaként nem érdekli, valójában nyafog.” – jegyezte meg saját naplójáról saját naplójában Mácsai 1987-ben.

¹ Mácsai István naplójából, 1987.

103

Elválasztó oldalpár

A kiállítás számokban

Az *Elmozdul a fal. Mácsai István Kiscellben* című kiállítás közel 25 hétig voltunk nyitva, s mintegy 15 000-en jöttek el megnézni a Mácsai képeket, filmeket és fotókat. 49 alkalommal tartottunk szakmai és szubjektív vezetéseket, melyekre szinte azonnal beteltek a helyek és 5 alkalommal fogadtunk gimnáziumi osztályokat múzeumpedagógiai foglalkozásokra. A falak naponta 8 órán át sétáltak át a Templomtér egyik feléből a másikba, összesen 60 kilométert téve meg.

Mind az 5000-ik, mind az utolsó, 14.571-ik látogatónkat egy-egy katalógussal köszöntöttük. Utóbbi éppen egy Mácsai modell volt, aki az 1980-as évek elején járt a festőhöz. Legnagyobb örömünkre ő kapta a már második kiadásban is elfogyott katalógusunk utolsó nyomtatott példányát könyvjelzővel, *A nő piros kalapban* című festményen szereplő kalap marcipánból készült változatát és az ugyancsak ezt a kalapot ábrázoló kitűzőt.

A kötet online verziója elérhető az [alábbi linken](#).

A kötetről készült [fotókat](#) Balogh Boglárka készítette.

A kiállításról bővebb információ a [Fővárosi Képtár honlapján](#) tekinthető meg.

Budapest, 2023. 06. 20.

B. Nagy Anikó

B. Nagy Anikó
muzeológus
a kiállítás kurátora

Lovas-Vincze Dóra

Lovas-Vincze Dóra
muzeológus
projektmenedzser